



ČETRDESETA OBLJETNICA DOKUMENTA »OBNOVA KATEHEZE«*

Primljeno:
31. 1. 2010.

Pregledni
rad

UDK
268
253-053.6

CESARE BISSOLI

Università Pontificia Salesiana
Piazza Ateneo Salesiano, 1
00139 Roma, Italija

Sažetak

U povodu 40. obljetnice objavljivanja dokumenta »Obnova kateheze« autor govori o njegovu nastanku i značenju za obnovu suvremene kateheze u Italiji, ali posredno i u sveopćoj Crkvi. Suvremena je kateheza, ističe se u njemu, kristocentrična. Odgovorna za katehezu je zajednica, a cilj kateheze je upotpunjenje vjere i života. Biblija je temeljna »knjiga« kateheze. Važna je dvostruka vjernost: Bogu i čovjeku. Kateheza obuhvaća sve životne dobi, sve situacije i uvjete u kojima ljudi žive. Kateheta je pozvan biti svjedokom, učiteljem i odgajateljem. U katehezi prvo mjesto pripada kateheti, odnosno crkvenoj zajednici. Osim na katehezu, taj je dokument pozitivno utjecao i na pastoral mladih. Današnjima mladima treba pomoći da bolje upoznaju kršćansku vjeru. Stoga je potrebno evangelizirati odgajajući i odgajati evangelizirajući. To će se uspjeti budu li sadašnja i buduća nastojanja i u katehezi i u pastoralu mladih plod usklađenog nastojanja cijele Crkve i svih njezinih članova.

Ključne riječi: Dokument »Obnova kateheze«, kateheza, pastoral mladih

- Pitanje: *Recite nam, molim Vas, prije svega što je to »Temeljni dokument«? Je li on značajan i poznat ili je dio obične arhivske dokumentacije? Ima li uopće smisla o njemu još i danas govoriti.*

Odgovor: Naslov mu je »Obnova kateheze«. Riječ je o tekstu koji u službenom izvornom izdanju ima 144 stranice. On označava povijesno pokretanje kateheze i općenito priopćavanja vjere u Italiji nakon slavnoga, ali danas praktično neprimjenjivoga tradicionalnog oblika katehiziranja kojega je povijesni predstavnik bio »Katekizam kršćanskog nauka«. Taj povijesni zaokret nužno je povezan uz izvrsno pred-

stavljanje sadržaja, što je dovelo do toga da se spomenutu knjigu označava kao »bazični dokument« (tal. »Documento di base«, skraćeno: DB). Riječ je o značajnom dokumentu, koji poznaju svi katehete, a ne tek o nekom arhivskom tekstu. Stoga taj tekst zaslužuje da se i danas o njemu govori, iako uz razumno iščitavanje i prilagodbu. Upravo to sada nastoji načiniti Crkva u Italiji. Ovaj moj prvi odgovor je sažetak svih ostalih koji slijede i koji služe kako bi se protumačila velika vrijednost toga do-

* Naslov izvornika: *A 40 anni dal »Rinnovamento della catechesi«*, u: »Note di pastorale giovanile« 43(2009)9, 20-28.

kumenta, koji se s pravom naziva »Temeljnim dokumentom«.

KRATAK POVIJESNI PREGLED

- Pitanje: *Vratimo se malo unatrag, u 1970. godinu, u vrijeme kad je on objavljen. Bila su to vremena prvog prihvaćanja Drugoga vatikanskog koncila u crkva-ma. Temeljni dokument prihvaća novost Koncila. Koje su to novosti? Kako je došlo do odluke o pripremi i objavljivanju »Obnove kateheze«? S kojim se problemima trebao suočiti i na koje zahtjeve je trebao odgovoriti?*

Odgovor: Može se reći bez bojazni da će to netko opovrgnuti, kako je prvi ili jedan od prvih plodova Koncila u Crkvi u Italiji bila »Obnova kateheze«. Štoviše, taj je dokument imao ulogu prvotnog prenositelja prihvaćanja Drugoga vatikanskog koncila. Razlog je prilično jednostavan: »Obnova kateheze« prihvaća i prenosi na područje kateheze dogmatsku konstituciju o Božanskoj objavi, koju se obično naziva *Dei Verbum*, a ona, kao što je poznato, predstavlja stup svakoga drugoga dogmatskog dokumenta, kao što je onaj o liturgiji (*Sacrosanctum Concilium*), o Crkvi (*Lumen Gentium*), o odnosu Crkve i svijeta (*Gaudium et Spes*).

Čemu izbor *Dei Verbum* kao normativnog nadahnuća? Iz dva razloga: jer se u njemu nalazi evangelizacijska matrica, Božja riječ, pa prema tome i živi korijen svakoga drugoga crkvenog djelovanja i institucije. Kao drugo, zato što je u Italiji od 50-ih godina 20. st. započeta opsežna katehetska obnova povezana sa Svetim pismom, koja je Koncilom bila izravno potvrđena i osnažena. Valja podsjetiti i na to da Drugi vatikanski koncil nije raspravljao o katehezi, ali je iznjedrio neku vrst ustavne povelje svih velikih izričaja kršćanskoga života.

I način na koji je došlo do pisanja »Obnove kateheze« također predstavlja jedno od crkvenih »čuda«, kakvo se više nikada nije dogodilo, iako bismo ga željeli ponoviti. Ukratko, u sastavljanju toga dokumenta sudjelovala je cijela Crkva: pastiri, teolozi, katehete i vjernici. O tome ćemo malo kasnije reći još koju riječ.

Što se tiče problema i zahtjeva s kojima se valjalo sučeliti, ubrzo je rečeno: dati Božjoj riječi središnje mjesto, prema tome omogućiti Isusu Kristu – utjelovljenoj i konačnoj Riječi – da govori svojim učenicima, dakle, da on bude najviši kateheta, a njegov život, njegova riječ, njegova smrt i uskrsnuće da budu sadržaj toga dokumenta.

Nasuprot katehezi, koja je, poput one pretkoncilske, koja je pak – iako je urodila brojnim dobrima – tada već sličila na nebitnu apologetsku, doktrinarnu prepreku u društvu koje je smatrano religioznim, željelo se uvesti miris evanđelja i Pisma, poosobljenja poruke, pozornost prema životu u rastućem sekulariziranom okruženju. Bila je to neka vrsta kopernikanskog obrata. Značajna je i promjena naslova: od *Katekizma kršćanskog nauka* prelazi se na *Katekizam za kršćanski život*.

- Pitanje: *Prisjetimo se malo povijesti kateheze. Kako se kateheza provodila do Drugoga vatikanskog koncila? Kakvu je novost on donio na području kateheze? Koji su se glavni pravci zatim razvili iz te »revolucije«?*

Odgovor: Moje posljednje riječi u prethodnom odgovoru već su ukazale na obilježja povijesnog procesa. Pogledajmo ipak sve to izbližega, polazeći – izdaleka. U Crkvi je uvijek postojala kateheza, kao trenutak produbljivanja prvog navještaja i uvođenja u kršćanstvo koji je vodio ka tome da se bude vjernik u Crkvi (usp. Lk 1,1–4; Dj 2,42). Katehezu su sve više, počevši od

srednjega vijeka, pratila pomagala zvana katekizmi. Od Tridentskog koncila (16. st.), u mukotrpnom sučeljavanju s protestantskim svijetom, a kasnije i s protukršćanskom prosvjetiteljskom strujom, katekizam je postao tekst koji je jamčio učenje vjere, i to ponajprije sigurno, vrlo jasno i doktrinarno točno, u obliku definicija koje je trebalo dobro naučiti napamet (stoga je blagonaklono prihvaćen oblik pitanja i odgovora, koji sam po sebi nije pogreška, nego naprosto zaboravljena pedagoška metoda). Postojala je međutim opasnost da ono što se dobivalo kad je bila posrijedi doktrinarna istina, izgubi egzistencijalnu životnost, s ispravnim, ali slabo shvatljivim i za život beznačajnim formulama. Iščezlo je svekoliko veličanstveno biblijsko viđenje vjere, utemeljeno na povijesti spasenja. Dok je postojalo kršćansko društvo, a zvonik imao svoje značenje, njegovali su se kršćanski običaji, a razlika između nauka i života nije se uočavala ili nije imala pogubne učinke. Međutim, oštra sekularizacija u 20. st. otvorila nam je oči. Kao što kaže jedna krilatica, »trgovi su bili puni, a crkve prazne«. Nešto je zakazalo u sveukupnom načinu postojanja Crkve i kršćana u svijetu, posebice u priopćavanju vjere, prema tome u katehezi. U takvom se vremenu i ozračju događa Drugi vatikanski koncil, koji u katehezu ulazi – kao što je već rečeno – ne stoga da o njoj raspravlja kao što to čini o liturgiji, nego zato da dade temeljna usmjerenja, koja se nadahnjuju ponovno uočenim središnjim mjestom Svetoga pisma, glavnom potvrdom Božje riječi i cjelokupnom ulogom kršćanske zajednice kao roditeljice. Toj temeljnoj novosti, zbog koje kateheza postaje mjesto sučeljavanja i dijaloga Isusove i naše životne povijesti, nadodaje se životno okruženje zajednice u kojoj se ono što se uči pronalazi u sakramentima i u življenju djelotvorne kršćanske ljubavi.

- Pitanje: *Neki stručnjaci kažu da je »Obnova kateheze« nastojala posredovati između dvaju usmjerenja. Prvo je povezano sa sadržajem poruke (navještaj, istina, jasnoća, kerigma), a drugo s naslovnikom (postupnost, prenošenje, subjektivne i društveno-kulturalne uvjetovanosti). Ako je to istina, kako je to učinjeno?*

Odgovor: Zasigurno nijedna promjena, napose ne u Crkvi, nikada nije apsolutna novost odnosno potpuni preokret, inače bi se moralo ustvrditi kako je prije ili poslije Koncila postojao veliki nedostatak što bi u pitanje dovelo i njegov autoritet. Stoga su korijeni onoga što Koncil tvrdi u velikoj Predaji (to je misao Benedikta XVI). Za katehezu je načinjen sažetak tih dvaju usmjerenja, barem kao mogućnost, budući da Drugi vatikanski koncil nije ništa teoretski izrekao o katehezi. Sljedeći zadatak bio je pomirenje kerigmatskog i antropološkog puta. U vezi s time postojali su razni pokušaji. Objavljuvanjem Njemačkog katekizma 1955. uspjeh je doživio kerigmatski put povezan s Biblijom, a u 70-im godinama prevladavao je antropološki put. Crkva u Italiji je prvo u pripremi i objavljuvanju ovog dokumenta, a zatim u katekizmima nastojala napraviti sažetak. Može se reći da je to bilo učinjeno pomalo pristrano, ali nije iznevjerilo u predstavljanju kerigme. Međutim, već je u Katekizmu za mlade 1, *Izabrao sam vas*, snažno izražena briga za adolescenta. Problem prema tome nije u izboru između dva usmjerenja, nego u ravnoteži sažetka, imamo li na umu da katekizam na kraju prenosi katehetu u kontaktu sa slušateljstvom.

SADRŽAJ I USTROJ »OBNOVE KATEHEZE«

- Pitanje: *Pogledajmo nakratko sadržaj i ustroj teksta? Što je u njemu najznačajnije?*

Odgovor: On se sastoji od deset poglavlja. Polazište je »Crkva i ministerij Božje riječi« (pogl. 1), nakon čega slijede »Izričaji službe riječi« (pogl. 2), među kojima se ističu »Ciljevi i zadaci kateheze« (pogl. 3). »Poruka Crkve je Isus Krist« mjerilo je svake kateheze (pogl. 4). Zatim se opisuju zahtjevi i mjerila »za puno propovijedanje kršćanske poruke« (pogl. 5), pa »izvori kateheze« (usp. pogl. 6), »subjekti kateheze« (pogl. 7), mjesto »kateheze u pastoralu mjesne Crkve« (pogl. 8), a potom »metoda kateheze« (pogl. 9). Završno poglavlje govori o glavnim čimbenicima kateheze, a to su »katehete« (pogl. 10)

To je sjajan okvir koji u sebi uključuje sve sastavnice katehetskog priručnika. Valja reći da se Opći katehetski direktorij iz 1971. uvelike ugleda na taj talijanski katehetski dokument, proširujući njegove upute na cijelu Crkvu. Uostalom, suradnici Općega katehetskog direktorija bili su priređivači talijanskoga Temelnog dokumenta!

Najznačajnije spoznaje su prije svega u »Obnovi kateheze« promatranoj u njenoj cjelini, u nacrtu koji podastire. Nacrt slijede značajni elementi, kao što su središnje mjesto kristocentrizma, zajednica kao odgovorni subjekt, cilj kateheze izražen kao upotpunjenje vjere i života ili stvaranje vjerskog mentaliteta, tvrdnja da je Pismo »knjiga« kateheze, dvostruka vjernost Bogu i čovjeku, proširenje kateheze na sve dobne skupine (a ne samo na djecu) i na sve situacije ili uvjete u kojima čovjek živi te, napokon, naglašeni lik katehete u trostrukoj zadaći svjedoka, učitelja i odgojitelja. Međutim, možda se glavna poruka i sržna misao ovog temeljnog katehetskog teksta krije u zaključnim riječima: »Suvremeno katehetsko iskustvo još jednom potvrđuje da su na prvom mjestu katehete, a zatim katekizmi, no prije svega su crkvene zajednice« (br. 200).

- Pitanje: *Kako je kasnije Crkva u Italiji ostvarila ili dovršila neposredne spoznaje Temelnog dokumenta? Što se tiče katekizama, danas se na raznim stranama govori o njihovom nadilaženju. Što vi o tome mislite? Razmišlja li se možda o novim tekstovima katekizama?*

Odgovor: Prvi odlučujući korak bilo je pažljivo čitanje »Obnove kateheze« i odgovarajuća formacija kateheta i pastira. Prva skupina kateheta koja je bila pripremana, barem do objavljivanja prvog izdanja katekizama sredinom 80-ih godina, bila je formirana pomoću Temelnog dokumenta. Katekizmi, koji su nosili jedinstveni naziv »Katekizam Talijanske biskupske konferencije za kršćanski život«, objavljeni su u 8 različitih svezaka u kojima se nastojalo u pisanu obliku prenijeti misli izražene u Temeljnog dokumentu. Nažalost, došlo je do »snižavanja« tona u prilagodbi konkretnoj situaciji. To se dogodilo prvo kod prijelaza iz teorije »Obnove kateheze« u pisani oblik (katekizmi), a zatim se moralo još »snižavati« (što je bio nužan i neizbježan korak) prema posredovanju kateheta. Ukratko se može reći da je djelovanje kateheta bilo vrlo pohvalno, posebice u prvom naraštaju, koji se formirao pomoću Temelnog dokumenta. To očito dokazuju i nacionalni susreti organizirani 1988. i 1992.

Da sažmem, dobro koje postoji u talijanskoj katehezi, plod je ciklusa koji ću sada opisati.

Govoriti o potpunom nadilaženju ukazuje na nekoga tko ne poznaje ni Temeljni dokument ni povijest kateheze, pogrešno pripisujući tekstovima ono što je odgovornost pojedinih »glava«. Ponešto ne napreduje dobro ne zato što se slijedilo »Obnovu kateheze« i katekizme koji o njoj ovise, nego zato što je premalo učinjeno. Prisjetimo se najveće promjene koja se dogodila u društvu i u Crkvi. U tom društvenom i

crkvenom okviru ne bih govorio o nadi-laženju nego o prilagodbi Temelnog do-kumenta, pa prema tome i katekizama. U svakom slučaju, valja biti oprezan i ne pre-rezati pupčanu vrpču s Drugim vatikan-skim koncilom (*Dei Verbum*).

PASTORALNI UTJECAJ

- Pitanje: *Značenje »Obnove kateheze« uve-like nadilazi katehetsko područje. Taj je tekst imao velik utjecaj i na projekte na području pastoralna mladih. Zašto? Što je zapravo prihvaćeno u pastoralnoj teolo-giji i u pastoralu mladih? Koja je misao-na podloga temelj evangeliziranja prema Temeljnog dokumentu?*

Odgovor: Priznajem da je »Obnova ka-teheze« utjecala i na pastoral mladih, kao što je to uostalom bilo neizbježno ondje gdje se navještaj mladih shvaćao i još se uvijek shvaća ozbiljno. Koncilski duh je najmoderniji i najaktualniji oblik evan-delja. Prionuti uz evanđelje bez Koncila značilo bi rezati granu na kojoj se sjedi. S toga gledišta smatram Temeljni dokument još i danas valjanim kad su posrijedi nje-gove spoznaje o katezezi mladih, odnosno o kristocentrizmu, zajednici, povezivanju vjere i života. Pravi problem je nešto drugo, a za to on nije odgovoran. To je duboka promjena koja se događa među današnjim mladima i tu promjenu valja imati na umu. Naime, valja drugačije osmisliti kontakti-ranje s mladima, pri čemu je bitna odgojna strana odnosa s njima svih zainteresiranih i odgovornih (roditelja, učitelja, svećenika, društvenih radnika). Ima li se na umu taj zahtjev, tada dva katekizma za mlade (*Iza-brao sam vas i Dođite i vidite*) i dalje govore s elementima istine i poosobljenja koji su još i danas valjani.

Ne mogu tako jednostavno odgovoriti na pitanje što su od »Obnove kateheze«

prihvatili pastoralna teologija i pastoral mladih. Ako prihvaćaju i crpe od Koncila, onda su na istoj valnoj dužini kao i ona.

Valjalo bi se ponajprije zapitati navije-štaju li spomenuta pastoralna teologija i pastoral mladih doista vjeru i promiču li odgoj u vjeri. Čine li to ozbiljno (to se uvijek jasno ne vidi, barem ne u širokom i sustavnom obliku, nego je ponajprije ri-ječ o emotivnim dijelovima), tada i dalje kao korisno polazište uzimaju način evan-geliziranja koji predlaže dokument koji smo na nekoliko prethodnih stranica dostatno protumačili.

- Pitanje: *Neki njegovi pojmovi i formule još se i danas često navode te su na neki način postali određena gesla. To su npr. izričaji: mjerilo utjelovljenja, mentalitet vjere, integracija vjere i života (pa prema tome i pounutarnjenja vjere), dvostruka vjernost (Bogu i čovjeku), kristocentrično uporište (»Odgajati za Kristovu misao, promatrati povijest poput njega, prosuđi-vati život poput njega, odabirati i ljubiti poput njega, tumačiti poput njega, živje-ti u njemu zajedništvo s Ocem i Duhom Svetim«, br. 38). Što ti pojmovi i formule zapravo govore? Jesu li značajni i odluču-jući i u ovom promijenjenom društveno-kulturalnom okruženju i hodu Crkve?*

Odgovor: Sviđa mi se taj popis »vrlo po-zitivnih« elemenata Temelnog dokumen-ta, koji upotpunjuje ono što sam dosad rekao. U ovom promijenjenom društve-nom i crkvenom okruženju čuvaju vred-notu projekta koji označavaju, ali ga valja inkulturirati u kontekst postmoderne s tim ljudskim subjektima. Mnogo toga valja učiniti. Nije dovoljno pozivati se na jednu knjigu i služiti se njome, odnosno katekiz-mima biskupske konferencije. Kršćani osob-no moraju postati vjerodostojna knjiga: svjedočiti pomoću knjige vlastitoga života,

u kojoj mi drugi čita, hoda sa mnom, jede sa mnom, ulazi u mene i ja u njega, kao u Emausu.

Doista, upravo Emaus postaje sve više uzor današnje kateheze, barem u zapadnom svijetu.

- Pitanje: *Važan dio dokumenta je onaj koji se odnosi na katehetsku metodu, a to je i danas vrlo aktualno. Kojim je putevima on prošao i kojim se putevima danas daje prednost? Je li potreban kateheta, odnosno – na pastoralnom području – odgajatelj?*

Odgovor: Metoda ili put koji treba prijeći kako bi se prodao neki proizvod može imati topografsku kartu, ali stvarni put treba prolaziti kateheta u svom okruženju. Želja da se ne nude recepti pretvara se u nastojanje da se – kao što sam već spomenuo – ide dalje od dualizma između kermatskog i antropološkog puta. To čini Temeljni dokument u 9. poglavlju razvijajući poznatu tvrdnju »vjernost Bogu i vjernost čovjeku: nije riječ o dvama različitim brigama, nego o jedinstvenom duhovnom stavu koji Crkvu potiče na odabir najprikladnijih puteva za svoje posredovanje između Boga i ljudi« (br. 160).

Upravo je, dakle, kateheta onaj tko nastoji »pripraviti mjesto Božjoj inicijativi« na temelju triju elemenata: koristiti se evanđeoskim pripovijestima i Pismom općenito; »uprisutniti Crkvu«, »znati se povući i čekati«, ostavljajući prostor za molitvu; biti i »u službi ljudima«, njegujući osobni odnos, pedagogiju znakova, vlastitu teološku i pedagošku kompetenciju, dijaloški ton.

Posljednja značajna tvrdnja: kateheta djeluje »osobno i odgovorno«. Na taj način »odgojno djelovanje ostaje njegovo, svojstveno, živo, gotovo stvarateljsko« (br. 181). Gdje je drugdje moguće pronaći takvu pohvalu i poziv na zalaganje kad je riječ o

kateheti? Odatle proizlazi i dužnost ozbiljne formacije kateheta, koja je zadaća svijuna. Nažalost, nije uvijek bilo tako.

- Pitanje: *Kako i u čemu povezati pastoral mladih i katehezu? Dolazi li do povratka sadržaja vjere u pastoral mladih, do većeg naglašavanja istine s obzirom na stvaranje »vjerskog mentaliteta«? U vezi s time, čini se da se uvelike usporila promjena pastoralnog animiranja. Imate li, prema svom iskustvu, i Vi taj dojam? Koje rizike i prednosti to uključuje? Gdje i kako spasiti dimenziju istine?*

Odgovor: Postavili ste pitanja o nečem vrlo ozbiljnom, dapače zabrinjavajućem. Smatram da mladež iz naše »kuće«, tj. mladi koji zalaze u crkvena dvorišta i prostore, često ne poznaju kršćansko vjerovanje. Čini se da je razlog u tome što današnji mladi više ne shvaćaju egzistencijalno značenje tog vjerovanja, tj. ne vide zašto bi »imalo smisla« zanimati se za to, jer – može se živjeti i »kao da Bog ne postoji«. Pa ipak, najnovija istraživanja pokazuju da mladi nisu neskloni, npr. na vjeronauku u školi, upoznavati katoličku religiju. Jednostavno nedostaje nešto što bi premostilo prazninu, tj. spojilo moguće zanimanje mladih i odgovarajući odgovor Crkve.

Jedan od čimbenika koje valja uključiti jest razumno i svrsishodno razmišljanje, koje je vrlo bitno za kršćansko vjerovanje, uz minimum sustavnosti i hijerarhije istina. Čini se da emocionalizam, eksperimentalizam, emotivnost, estetski čimbenik, crkveni pokreti koji naglašavaju hodočašća i pješačenje, uglavnom – ozračje New Agea, zajednički stvaraju filter koji sprečava objektivniji, školski, jasno određeni govor. Valja premisliti odnos između pastora mladih i kateheze, odbacujući suprotstavlanje između traženja istine i mentaliteta vjere, ukazujući na nužne posljedice.

Tu nas na razmišljanje potiče pastoralno polazište Benedikta XVI., koji ustrajno nastoji povezati vjerske i razumske istine. Smatram da se današnje mlade ne odgaja dostatno za razumno razmišljanje, kao mogućnost i ograničenje, pa se prema tome i otvaranje prema religiji promatra kao fideistički izbor. Prava istine u religiji i u životu počivaju na priznavanju prava istine na postojanje, kao i radost što se može poći na put s njom. To je ustrajno kruženje od ljudskog prema božanskom.

PONOVNO PREDSTAVLJANJE DOKUMENTA I NJEGOVO PREDAVANJE?

- Pitanje: *1988. godine biskupi su predstavili svoje »Pismo ponovnog predavanja«. Zašto su to učinili i što su htjeli naglasiti ili ponovno predati?*

Odgovor: U to se vrijeme završavala mukotrpa provjera katekizama koju je tražila Kongregacija za kler. Vidjelo se ono što je bilo dobro, ali i postojeća ograničenja. Razlog su bile brze promjene koje su zahtijevale nove katehetske napore kao i upravo započeti proces formacije kateheta. Postavilo se pitanje treba li mijenjati Temeljni dokument. Biskupi su odlučno rekli ne. Umjesto toga predložili su njegovo »ponovno predavljanje« katehetama naglasivši nove vidove sukladno novim vremenima.

To »novo predavljanje« dogodilo se tijekom već spomenutoga nacionalnog susreta kateheta u travnju 1988. u Rimu.

Budući da se zamjećuju neupitne dobroti Temelnog dokumenta, kao što je formacija za vjerski mentalitet, u Pismu o ponovnom predavljanju istaknuti su neki elementi i zapažanja o kojima valja voditi računa. Po prvi se put govori o talijanskome »katehetskom projektu« kao o nečemu stručnom i dostatnom za dobru

katehezu. Podsjeća se i na misijsku perspektivu odnosno na evangelizacijsku nakanu svake kateheze. Poziva se na katehetski put pri čemu će se imati na umu potrebe i mogućnosti pojedinih osoba. Potvrđuje se prvo mjesto kateheze odraslih. Opisuju se tri obilježja katehete – »svjedoka, učitelja i odgajatelja«.

Prema tome, biskupi su imali na umu novonastale zahtjeve uz istovremeno korištenje Temelnog dokumenta i nacionalnih katekizama. Može li se to nazvati daljnjim promicanjem »Obnove kateheze« ili pak vraćanjem prema njoj i prema sve izraženijim problemima? Još uvijek se o tome raspravlja, a u tome je i središnje neriješeno pitanje talijanske kateheze u normativnom smislu.

- Pitanje: *Je li i danas potrebno iznova obrazlagati prijedloge Temelnog dokumenta odnosno napisati još jedno »Pismo o ponovnom predavljanju«? O kojim bi se pitanjima trebalo tada progovoriti?*

Odgovor: Ne znam treba li ga ponovno tiskati ili u najmanju ruku nastaviti s drugim Pismom ponovnog predavanja. Ostavljajući da on i dalje donosi svoje plodove u formaciji kateheta, bolje je promotriti nove probleme koji se javljaju i s obzirom na njih donijeti propise odnosno objaviti vodiče i pojedine druge tekstove.

Postoje, naravno, stvari koje treba pregledati, kao što je jasno iz posljednjeg pitanja, na koje se nadovezujemo. U svakom slučaju, u Italiji se danas vrlo ozbiljno razmišlja o budućnosti »Obnove kateheze« i s njom povezanih katekizama. Znakovito je da se u posljednje vrijeme nije prodao nijedan primjerak Katekizma za mlade, odnosno onoga za odrasle. Predviđa se da će se u proljeće ove, 2010. godine, održati nacionalni seminar o Temeljnog dokumentu, u povodu njegove četrdesete obljetnice. Talijanska biskupska konferencija ne žuri s pro-

mjenama. Nasuprot tome, u Talijanskom društvu katehetičara (AICa) se zamjećuje potreba za promjenom, vjerojatno zato jer vide više ono što nije dobro, nego budući profil koji bi takav dokument trebao imati.

- Pitanje: *Posljednja pitanja: Nije li možda u postkršćanskom društvu i u radu s našim mladima preča i važnija evangelizacija i u njoj ponajprije prvi navještaj, a ne kateheza, barem ne ona tradicionalna? Štoviše, možda je prije toga još važniji neki oblik duhovnog odgoja, radi stvaranja zajedničke podloge odgoja mladih za današnju multireligijsku stvarnost? Naravno, te teme tiču se i pastoralala... Ne bi li, na temelju tih činjenica, trebalo premisliti i načine odgoja u vjeri? Kako?*

Odgovor: Promatramo li danas katehezu u užem smislu riječi, tj. kao produbljene primljene i zadržane vjere, moramo priznati da je takva kateheza nedostatna, jer se pokazuje potreba za prvim temeljem. Uistinu, rijetki slijede tradicionalni put, iako nacionalni katekizmi nisu previše tradicionalni. Nužno je prije toga riješiti niz važnih pojedinosti.

Podsjećam na tri od njih koje su usmjerene i prema pastoralu mladih otvorenom prema navještaju.

Bit problema je vjera koja više nije sama po sebi razumljiva. Tu se javlja novi rječnik u kojem se govori o izvornim iskustvima u utemeljenju Crkve, kao što su prvi navještaj, katekumenat i proces uvođenja u kršćanstvo. Kateheza će se dogoditi nakon toga početnog sijanja Božje riječi. Pastoral mladih treba usvojiti katekumenski pristup po kojemu se s njima po prvi put radi ili se, u svakom slučaju, postupa kao da je to prvi put, te se ide putem kojim se postaje kršćaninom od krštenja do potvrde i euharistije.

Drugi problem predstavlja *kulturalni*, a posebice *religijski pluralizam*. Tu »Obnova kateheze« i katekizmi ne mogu biti pri-

kladna sredstva. Za takve ih situacije treba prilagoditi, a to nije lako. Osobno bih slijedio povijest religija, ali bih, učeći o kršćanstvu prema evanđeljima, poticao sučeljavanje s raznim drugim religijama i kulturama. Evanđelje ne odbacuje ono što je drugačije, nego se tu služi pavlovskim razlučivanjem: »Sve provjeravajte, dobro zadržite« (1 Sol 5,21). Neki radije idu kerigmatskim, duhovnim, »benediktinskim« putem, odnosno putem koji postavlja evanđeoski kamen utemeljenja, te osposobljava za sučeljavanje koje obogaćuje bez dvojbi. I taj je izbor valjan ako nije krut i ne zaboravlja krhkost sugovornika.

Ne znam kako shvatiti one koji smatraju da *duhovni odgoj treba prethoditi* katehetskomu. Ako to znači stvoriti ljudske pretpostavke za otvaranje prema vjeri, tada je to u redu, ali pod uvjetom da dođe do izričitog navještaja vjere.

Sviđa mi se i naglašavam izričaj »odgoj«, koji je bio nekoliko puta upotrebljen i u postavljenim pitanjima. To je možda dio koji je u Temeljnem dokumentu ponajbolje razrađen. »Evangelizirati odgajajući i odgajati evangelizirajući« je ključna formula koja je prihvaćena u Općem direktoriju za katehezu. Nužnost odgoja postala je »prijeka potreba«. U njemu se očituje najskladnija sinteza između Božjega i čovjekova djelovanja u komuniciranju vjere.

Posljednja primjedba ujedno zaključuje ovo razmišljanje, ali i ukazuje na dobru praksu: ne može se iščekivati čovjekovo pitanje da bi se dao Božji odgovor. Naprotiv, valja izriekom dati prijedlog vjere tako da potakne pitanje i pozornost pojedine osobe.

Tako je postupao Isus kad je ispričao prišpodobu: »Iziđe sijač sijati...« (usp. Mk 4,3). Taj sijač nije prvo birao tlo, neko je sijao tako da dobro sjeme urodi obilnim plodom.

U meni se rađa duboka želja, koja je ujedno i neka vrsta nostalgije: pišući novi

Temeljni dokument (a nešto slično je prijeko potrebno!), valja raditi tako da to bude plod cijele Crkve te da, kao i na početku izrade »Obnove kateheze«, bude zajednički rad biskupa, teologa, kateheta, pastoralnih djelatnika, prema tome i animatora pastora mladih. Svi oni trebaju biti

uključeni u zajednički rad, ne žureći da završe i ne težeći za tim da načine savršen tekst. Svi trebaju biti uključeni u zajednički projekt Crkve koja naviješta evanđelje ljudima (mladima) trećega tisućljeća s onim istim povjerenjem, hrabrošću i strpljivošću kao u prvim vremenima Crkve.